

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

T. C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

TELEVİZYON PROGRAMLARININ
STÜDYO ÇEKİMİ VE KURGUSUNDA
KARŞILAŞILAN SORUNLAR

(Açıköğretim Fakültesi Örneği)

(Yüksek Lisans Tezi)

Kemal ÖNER /

Eskişehir, 1987

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
ŞEKİL VE ÇİZELGELER LİSTESİ	i
EKLER LİSTESİ	ii

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

GİRİŞ	1
TELEVİZYON PROGRAM HAZIRLAMA SÜRECİ	7
<u>Çekim Öncesi</u>	8
<u>Ön Araştırma ve Senaryo Yazımı</u>	8
<u>Planlama</u>	9
<u>Televizyon Program Öğeleri</u>	10
<u>Prova</u>	13
<u>Çekim</u>	14
<u>Çekim Sonrası</u>	18

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİNDE TV PROGRAMLARININ

HAZIRLANMASI	21
<u>AÖF'de Çekim Öncesi</u>	23
<u>AÖF'de Çekim</u>	27
<u>AÖF'de Çekim Sonrası</u>	28
<u>Amaç ve Sınırlılıklar</u>	29
<u>Yöntem</u>	30

İ K İ N C İ B Ö L Ü M

BULGULAR VE YORUM	32
<u>Teknik Sorunlar</u>	34
<u>Ses Sorunları</u>	36
<u>Çalışanlarla İlgili Sorunlar</u>	37
<u>Diğer Sorunlar</u>	38
<u>Kurgudaki Sorunlar</u>	38

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

ÖZET-YARGI-ÖNERİLER

<u>Özet</u>	40
<u>Yargı</u>	41
<u>Öneriler</u>	44

EKLER

EK-1. Sanatsal Hizmetler İstek Fişi	45
---	----

EK-2. Stüdyo Planı (Stüdyo 1)	46
EK-3. Stüdyo Planı (Stüdyo 3)	47
EK-4. Çekim Gözlem Formu	48
EK-5. Kurgu Gözlem Formu	49
KAYNAKÇA	50

2023-2024
11.01.2024

ŞEKİL VE ÇİZELGELER LİSTESİ

- Şekil-1. : Yapım Personeli.
- Çizelge-1 : AÖF TV Programların yıllara göre dağılımı
- Çizelge-2 : Programların Çekildiği Stüdyo; Süreleri;
Görev Alanlar; Kullanılan Gereçler ve
Kurgu Yapılıp Yapılmadığı.
- Çizelge-3 : Teknik Sorunlar.
- Çizelge-4 : Ses Sorunları.
- Çizelge-5 : Çalışanlarla İlgili Sorunlar.

EKLER LİSTESİ

- EK-1. Sanatsal Hizmetler İstek Fişi.
- EK-2. Stüdyo Plânı (Stüdyo 1).
- EK-3. Stüdyo Plânı (Stüdyo 3).
- EK-4 Çekim Gözlem Formu.
- EK-5 Kurgu Gözlem Formu.

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

G İ R İ Ő

Televizyonun bulunmasıyla ilgili ilk çalışmalar 1870'li yıllarda başlamıştır(1). Görüntü ve sesin biri birine uygun olarak bir noktadan çevreye dağıtımını amaçlayan çalışmalar, 1928-1935 yılları arasında ki deneme devresinden sonra düzenlilik kazanmıştır(2).

İkinci Dünya savaşı, televizyonun geliştirilmesi çalışmalarını durdurmuş, ancak savaşın hemen sonrasında bu çalışmalar yeniden başlamıştır.

(1) Aysel AZİZ. Radyo ve Televizyonla Eğitim, (Ankara:A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, No:2,1982), s.13.

(2) Semih TUĞRUL. Türkiye'de Televizyon ve Radyo Olayları, (İstanbul: Koza yayınları, No:2,1975), s.106.

Televizyonun sosyal ve kültürel alanda oynadığı rol, eğitime katkısı ve ikna gücünün anlaşılması bu sihirli kutunun üçüncü Dünya ülkelerine girişini de çabuklaştırmıştır. 1970'lere gelindiğinde Avrupa ülkelerinin hepsi, Afrika ülkelerinin yarısı, Asya ülkelerinin de çoğu televizyona sahip olmuşlardır. 1970 yılı verilerine göre televizyona sahip ülkelerin toplam sayısı 118'dir(3).

Günümüzde TV'ye kavuşmayan ülke kalmamış gibidir. Televizyonun Dünyadaki yaygınlaşmasına koşul olarak bu alandaki çalışmalar da giderek hızlanmış, ikinci program, renkli yayın ve uydularla yayına geçilmiştir. Bu gün yaygın olarak kullanılan değişik TV sistemleri kurulmuş, yayınlar nitelik ve nicelik olarak artırılmış, ses ve görüntülerin elektronik olarak kayıt ve kurgusunu yapabilen araçlar geliştirilmiştir.

Televizyondaki teknolojik gelişimler sürerken, özde TV'ye bağlı pek çok devrimsel niteliklere buluşunda hizmete sunulduğu görülmektedir. Özellikle bilgisayar ve televizyonun birleştirilmesiyle gerçekleştirilen sistemler ve ulaşılan sonuçlar yaşadığımız çağa "elektronik çağ" dedirtecek düzeye ulaştırmıştır. "Kablolu televizyon", "Eyleşimsel (interactive) video" "teletext", "view-

(3) M.Tali ÖNGÖREN. Televizyon Kılavuzu, (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1972), s.251.

data", "videodisk"ler özünde televizyona ya da bilgisayar ve televizyona bağılı teknolojinin ilk akla gelenleridir(4).

Öte yanda televizyona bağılı olarak ortaya yeni meslek alanları çıkmıştır. Kurulan ana ve yan işkolları, araç ve gereç üreten kuruluşlar mesleğe eleman yetiştiren kurumları, çeşitli araştırma geliştirme birimleri ulusal ve uluslararası örgütleriyle dev bir sektör oluşmuştur.

Televizyonun gelişip yaygınlaşması tüm dünya ülkelerini etkilemiştir. Değişik ekonomik güce, farklı sosyal ve siyasal yapıya sahip bir çok ülkenin bu teknolojinin alıcısı durumuna gelmesi yepyeni bir pazar doğurmuştur. Bu durum gelişmiş sanayi toplumlarını bu alanda çok büyük yatırımlara yöneltmiştir. Doğal olarak teknolojiyi üreten bu ülkeler arasında pazar paylarını arttırmak için amansız bir rekabet de gündeme gelmiştir.

(4) Bkz: Kezban TAMER. Televizyon Yayıncılığına Halkın Katılımı Amerika'nın "Halk Girişi" (Public Access) Programları, (Eskişehir A.Ü.AÖF yayını.1983). Önder ŞENYAPILI. Toplum ve İletişim, (Ankara: Turhan Kitabevi,1981). Mehmet KESİM. Teletext ve Viewdata'nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması, (Eskişehir: Ana.Üni.AÖF yayını.No:36,1985)

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler; TV hizmetini yürütebilmek için alt yapıları olmadığından gerekli olan araç ve gereçlerin hepsini dışardan almaktadırlar. Dahası bu araç ve gereçlerin kullanılması için gerekli bilgileride ithal etmek durumundadırlar.

Türkiye'de televizyon ile ilgili yatırımların TRT yatırımları içindeki oranı 1971'de 17,6 iken 1973'te % 90,5, 1975'te % 87 olmuştur. Televizyon bütçesi ise 1975'te 112 milyon, 1976'da 180 milyon olarak öngörülmüştür(5).

Kuruluş çalışmaları 1970'e dayanan, ancak 1983 yılında yayına yönelik program üretmeye başlayan Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin sahip olduğu televizyon araç ve gereçlerin bugünkü değeri yaklaşık 10 milyar liradır*.

Televizyon teknolojisi alanında bu sanayie sahip ülkelere sürdürülen yarış, bu alandaki teknolojilerin hızla değişmesine neden olmaktadır. Öte yanda üstün teknoloji gerektiren televizyon aygıtlarının gelişmekte olan ülkelerde üretilememesi bu alanda dışa bağımlılığı zorunlu kılmaktadır.

(5) Aysel AZİZ, TV'nin Türk Toplumuna Etkileri, (İstanbul:

Karacan yayınları, 1976), s.145-146

* AÖF proje ve teknik araç-gereçe alımından sorumlu Yrd.

Doç.Dr.Mehmet KESİM'le yapılan görüşme.

Sonuçta zaten pahalı olan bu teknoloji, deyim yerindeyse alındığı anda eskimektedir. Başta ekonomik olmak üzere pek çok temel sorununu çözümlenememiş ülkelerin televizyon teknolojisi için yaptıkları harcamalar büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu durumda her türlü televizyon aygıtının özenli kullanılmasının yanı sıra aygıtların ömürlerinin sınırlı olması-kullanım süreleri içinde en üst düzeyde verim sağlanması için her türlü önlemin alınmasını gerektirir.

Bu araç ve gerecin bakım ve onarım çalışmaları, yedek parça temini gibi sorunlar maddi yükü daha da ağırlaştırmaktadır. Özellikle pek çok yedek parçanın Türkiye'de bulunamaması, yine bazı aksaklıkların Türkiye'de giderilememesi dışa bağımlılığı iyice arttırmaktadır.

Kuşkusuz bu araç ve gereçlerin verimli kullanılması program hazırlama sürecinin her aşamasının iyi planlanması; her çalışanın üzerine düşen görevi tam olarak yapmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu konuda atılacak ilk adımlardan birisi televizyondaki her alt sistemi değerlendirerek sorun noktalarının saptanmasıdır. Açıköğretim Fakültesinde bu amaçla yapılan çalışmalar artmaktadır.

"Televizyon Programlarında Dış Çekim"(6). "Eğitim Televizyonunda Doğrudan Öğretici Programlarda Senaryonun

(6) Gülseren GÜÇHAN. "Televizyon Programlarında Dış Çekim"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ana.
Ünv. 1986)

İşlevi"(7). "Televizyon Yapım-Yönetim Sürecinde İletişim"
 (8). "Sistem yaklaşımı ile Televizyon programlarının ha-
 zırlanması -AÖF örneği-"(9)... vb. konular, Yüksek Lisans
 ve Doktora çalışmalarına konu olmuşlardır. Ama bu güne
 kadar stüdyo çalışmaları ve bu konuda ortaya çıkan sorun-
 lar ele alınmamıştır.

Bu çalışmada Açıköğretim Fakültesi stüdyo çekimle-
 rinde ortaya çıkan problemlerin saptanması sorun olarak
 ele alınmıştır. Ancak bu konuya geçmeden önce soruna te-
 mel teşkil edecek program hazırlama süreci ve aşamaları,
 daha sonrada Açıköğretim Fakültesinde programların nasıl
 hazırlandığı açıklanacaktır.

(7) Gürsel YAKTIL. "Eğitim Televizyonunda Doğrudan Öğre-
 tici Programlarda Senaryonun İşlevi"
 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ana.
 Üniv. 1985)

(8) Ergun YÜKSEL. "Televizyon Yapım-Yönetim Sürecinde İle-
 tişim" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
 Ana. Üniv. 1985)

(9) Naci GÜÇHAN. "Sistem Yaklaşımı ile Televizyon Program-
 larının Hazırlanması-AÖF örneği," (Yayın-
 lanmamış Doktora Tezi. Ana.Ünv.1987)

TELEVİZYON PROGRAMI HAZIRLAMA SÜRECİ

Televizyon program yapımı, her planlı eylem gibi düşünce ile başlar ve belli bir yöntemle sonuçlandırılır. İlgili kaynaklar incelendiğinde bu sürecin aşamalarını gösteren ve birbirine benzeyen bir çok sınıflamaların yapıldığı görülmektedir(10).

Bu araştırma, AÖF televizyon programlarının stüdyo ya girdikten bitirilinceye kadar ki aşamasında; karşılaşılan sorunları saptamak üzere düzenlenmiştir. Bir başka deyişle araştırma stüdyo çekimi ve çekim sonrasındaki kurgu işlemleriyle ilgilidir. O nedenle program hazırlama süreci açıklanırken "çekim" esas alınmış ve program hazırlama süreci.

1. Çekim öncesi
2. Çekim
3. Çekim sonrası

(10) Bkz.: Alan WURTZEL. Television Production (Second Edition. Newyork Mc Grav Hill Book Company, 1983); Herbert ZETTL. Television Production Handbook, (Second Edition, California: Mc.Grav-Hill Book Company, 1983); Philip ELLIOT. The Making of a Television Series. "A Case Study in the Sociology of Culture", (The Anchor Press, Essex: 1977)

başlıkları altında incelenmiştir. Ancak belirtmek gerekirkî bu üç başlık altında açıklanan etkinlikler her program türü için mutlaka gerekli olmayabileceği gibi, kimi programlarda daha fazlası da gerekebilir.

Çekim Öncesi

Bu aşamada stüdyo çekimin başlamasına kadar olan çalışma ve hazırlıkları kapsar. Çekim öncesinde yapılan çalışmalar: Ön araştırma ve senaryo yazımı ile planlama başlıkları altında ve özet olarak aşağıda açıklanmıştır.

Ön Araştırma ve Senaryo Yazımı

Bir televizyon programına başlarken yapılan ilk iş; yapıma esas düşüncenin geçerli ve uygun olup olmadığını sorgulamaktır. Bu sorgulama sonucu olumlu ise düşünce genişletilerek geliştirilir(11).

Program düşüncesi tv programı olarak tasarlanırken hareket noktası hedef kitle ve onun program konusuna ilişkin özelliklerdir. Program düşüncesi geliştirilirken bilinmesi gereken bir başka nokta; para, insan gücü, zaman ve öteki teknik olanak ya da olanaksızlıklardır. Düşüncenin

(11) Herbert ZETTL. Television Production Handbook, 1983,

geliştirilmesi için yapılan araştırmalardan sağlanan materyaller, sınırlılıklar ve olanaklar ile hedef kitleden yola çıkılarak programın amacı, içeriği, akıcı ve biçimini veren bir metin (senaryo) hazırlanır. Programın temeli senaryodur, çünkü programdaki tüm olay ve olguların gelişimi, birlikteliği senaryoda ortaya çıkar(12).

Televizyon senaryosu, görüntü ve sesle ilgili tüm öğeleri içerir. Hazırlanacak olan programın temeli olan senaryoda yapımın televizyona ilişkin tüm sınırlılıkları belirgin olarak ortaya çıkar. Senaryo ile yazıya dökülen düşünceler yapım süreci içinde sistematik gerçeklere dönüşür.

İyi bir senaryonun sahip olması gereken özellikler Kılıç tarafından şöyle açıklanmaktadır.

- Senaryo basit ve konuşma diliyle yazılmalı
- Senaryoda ağırlık gözden çok görüntüde olmalı
- Senaryo ekonomik olmalıdır(13).

Planlama

Senaryo yazıldıktan sonra çekim öncesi düzenleme-

(12) Hancock ALAN. Producing for Education Mass Media,
The Unesco Press Longman, 1976, s.47.

(13) Levend KILIÇ. Eğitim Televizyonun da yapımcı-yönetmen
(Eskişehir: An.Ünv.AÖF yayınları No:51,
1985). s.58-59.

ler için gerekli planlamaya geçilir. Planlama çekim tarihinden çok önce başlar. Çekim aşaması daha güç ve karmaşık olduğundan, çekim öncesi planlama, başarılı bir sunum için kritik bir öneme sahiptir. Planlama aşamasında bir sorunu düzeltmek daha kolaydır. Halbuki çekim aşamasında bir sorunla karşılaştırıldığında stüdyodaki çalışma durur. Çıkan aksaklıklar çekimin uzamasına emek ve zaman kaybına yol açar. İyi planlanmış programlarda bile her an sorunlar çıkabilir, fakat çekim öncesi hazırlıkları yeterli olmadan program yapmaya kalkışmak Wurtzel'in deyişiyle "felakete bir davettir" (14). Planlama aşamasında önce senaryonun gerektirdiği ve aşağıda kısaca açıklanan program öğeleri belirlenir, sonrada prova yapılır.

Televizyon Program Öğeleri

Program öğeleri deyimi yapımda esas olacak kişiler, nesnelere ve mekanlar; ses ve görüntü öğeleri ile teknik olanakları içermektedir.

Kişiler: Program yapımcısı senaryoya göre bir ya da daha çok kişi kullanabilir. Sunucunun dışında izleyiciye uzman kişiler aracılığıyla bir ileti ulaştırılmak istenebilir. Programda kullanılacak kişiler hayatta olmaması nedeniyle oyuncu kullanılabilir. Programda kullanılacak

(14) Alan WURTZEL. Television Production, s.17.

kişilerin seçiminde hedef izleyici kitle dikkate alınmalıdır.

Nesneler: Tek ya da iki kişinin karşılıklı konuşmasıyla yapılan programlarda nesnelere göstermek gerekmez. Ancak TV'nin en önemli özelliği, nesnelere gösterilebilmesine olanak sağlamasıdır(15). Gösterilecek nesnenin seçiminde televizyonun sınırlılıkları gözönünde tutulur.

Mekanlar: Programda kullanılacak mekan eğer stüdyo dışında ise o zaman büyük önem taşımakta ve kullanılacak mekanla ilgili ayrı bir araştırma yapmak gerekmektedir(16). Araştırma sonucunda uygun mekan bulunmasına ve kullanılmasına karar verilirse dış çekim için gerekli hazırlıklar yapılır. Belirlenen mekanın daha önce çekilmiş görüntüsü fotoğraf, ya da çizimi varsa stüdyo da televizyonun olanaklarından faydalanılarak dekor olarak kullanılabilir.

Grafikler : Diyagram, çizelge, yazı, harita ve fotoğraflara televizyonda grafik malzemeleri denir. Hazırlanacak programın amacına uygun grafiklerin belirlenerek

(15) Naci GÜÇHAN. "Sistem Yaklaşımı ile Televizyon Eğitim Program Yapımı-AÖF örneği", s.63.

(16) Naci GÜÇHAN. A.g.t. s.65.

ilgili yerlere siparişide planlama aşamasında gerçekleştirilir.

Ses : Televizyon programlarında ses, genellikle görüntü ile birlikte kaydedilir. Ancak bazen, ayrı kayıt ve düzenlemeler, efekt ve müzik kullanımı gerekebilir. Tüm bunların da önceden hazırlanması için gerekli önlemler alınır.

Stok Materyaller: Stok materyallerden yararlanabilme, zaten çok pahalı bir süreç olan program yapımında para, işgücü ve zaman kaybından tasarrufu sağlar. Hazırlanan senaryonun kimi kısımları stok materyallerin kullanımı ile gerçekleştirilebilecekse, ya da zorunlu olarak stok materyal kullanmayı gerektiriyorsa gerekli arşiv çalışmasının yapılması gerekir. Bu da düzenli bir arşivle mümkündür.

Teknik olanakların belirlenmesi : Televizyon programında senaryoya uygun çekim gerçekleştirilebilmek, ancak gerekli araç-gereç ve bunları kullanacak ekip ile mümkündür.

Televizyon yapımında genellikle işe katılan teknik araçlar ile bunların bulunduğu üniteler şunlardır.

Stüdyo (Kameralar, Aydınlatma araçları, mikrofonlar)

Kontrol odası (Tüm ses-görüntü düzenleme ve kontrol araçları)

Telesine odası (film ve slayt gösterici)

Kayıt-Kurgu Odası (Değişik formatlardaki video kayıt-kurgu araçları)

Televizyon yapımlarında kullanılacak aracın ve personelin nitelikleri ve bunların program amaçlarına uygunlukları teknik planlama ile sağlanır(17).

Yönetmen teknik olanak ve sınırlılıklarını dikkatlice belirlemeli planlamasını yaparken bunları gözönünde bulundurmalıdır(18).

Prova

Prova; Çekime geçilmeden önce, çekilecek sahneye ilişkin oyunun, kamera hareketlerinin, aydınlatmanın denenmesi işine prova denir. Çekim öncesi oyuncular senaryoya göre hareketlerini tekrarlarlar, çekim ekibi de bu hareketleri izlerken yönetmen gerekli düzeltmeleri ve açıklamaları yapar; bu soğuk provadır. Stüdyonun çekime hazır olduğunda hemen çekim öncesi oyunu pişirmek, ışık, kamera ve ses devinimlerini düzenlemek amacıyla yapılan çalışmalarda sıcak provadır(19).

(17) Levend KILIÇ. Eğitim Televizyonunda Yapımcı-Yönetmen, s.62.

(18) Naci GÜÇHAN. "Sistem yaklaşımı ile Televizyon Eğitim Program Yapımı-AÖF örneği-" s.68.

(19) Nijat ÖZÖN. Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1981), s.268.

Çekim

Televizyon yapımlarında çekim aşamasına gelindiğinde, aşağıdaki çalışmalar tamamlanmıştır: Televizyon programı olmaya değer görülen düşüncenin hedef kitlesi belirlenmiştir. Çekim senaryosu yazılmış ve program öğeleri belirlenmiştir. Programın dekoru hazırlanmış ve ışıklandırılmıştır.

Stüdyo ve kontrol odası çekim için hazırlandığında daha önce yapılmamışsa prova yapılır. Prova sırasında çekimde görevli tüm personelin stüdyo da hazır olmaları gerekir. Yönetmen kameramanlarla kamera açıları üzerinde çalışırken yapım ekibindeki diğer kişiler, kendi uzmanlık alanlarında ortaya çıkabilecek sorunları kontrol ederler: Ses operatörü bir mikrofonu yeniden yerleştirebilir. Işıklı karanlıkta kalan bölgeyi aydınlatma için bir ışığın yönünü değiştirebilir, ışık kaynaklarını artırabilir; dekor sorumlusu kamera hareketlerini kolaylaştırmak için dekor da kimi değişiklikler yapmak durumunda kalabilir.

Stüdyoda bunlar yapılırken VTR operatörü bandını takar, gerekli test kayıtlarını yapar. Teknik yönetmen ve resim seçici de kullanacakları araçların kontrollerini yaparlar.

Programların karmaşıklık düzeyine göre: kimilerinde sıcak prova çekimden önce yapılır. Basit, az karmaşık olanlarda prova çekimin bir parçası olarak planlanıp gerçekleş-

tirilir.

Çekim öncesi aşamada buraya kadar söylenenler dışında şu çalışmalarında çekime kadar tamamlanması gerekir.

1. Stüdyo planının uygulanması için gereken ayrıntılar; programın dekorcusu, aydınlatma şefi ve teknik sorumlularca tartışılarak belirlenir,

2. Stüdyo planında setin, dekorun, oyuncuların, kamera ve mikrofonların ve öteki öğelerin yerleri işaretlenir,

3. Programda kullanılacak grafik malzemeleri hazırlanır.

4. Hazırlanan senaryo (çekim senaryosu) gerektiği kadar çoğaltılarak ilgililere ulaştırılır. Ayrıca kameramanlar için kamera kartları hazırlanır.

Bütün bunlar çekim öncesi aşamada yerine getirildikten sonra, senaryonun ses ve görüntüye yani programa dönüştürülmesi aşaması olan çekime gelinir. Böylece senaryo ile metne dönüşen program düşüncesi, çekim ile tv'ye uyarlanarak, programa dönüşecektir(20).

Televizyon program yapımı, çeşitli nitelikteki kişilerin ortak çalışması sonucu ortaya çıkan bir ekip işidir. Bir başka deyişle program hazırlama yalnızca bir araç-gerçek değil aynı zamanda nitelikli "insan gücü" sorunudur da...

(20) Levend KILIÇ. Eğitim Televizyonunda Yapımcı Yönetmen, s.62.

Televizyon yapımlarında çalışan personelin sayı, ünvan ve görevleri yapılacak programa göre değişiklikler göstermekle beraber genellikle Şekil-1'de gösterilen görevlilerin işbirliği ile gerçekleşir.

Zetli yapım personelinin; kameranın önündeki kişiler (sunucular ve oyuncular) ve kameranın arkasındaki kişiler (yapım grubu, mühendislik ekibi ve diğer personel) olmak üzere iki gruba ayırmaktadır(21). Wurtzel ise, televizyon yapımında çalışanları iki gruba ayırır:

- . Yapım Grubu (Production Staff) üyeleri
- . Çekim Ekibi (Production Grew) üyeleri

Yapım grubu üyeleri, çalışmalarını "yaratıcı" olarak nitelenen kişilerden oluşur, yapımcı, yönetmen, yazar ve yapım çeşidine göre asistanlardan oluşur. Çekim ekibi ise özellikle araç gereçler üzerinde bireysel olarak çalışan kişilerdir. Teknik yönetmen, ses mühendisi, kameramanlar, stüdyo şefi, yardımcıları ve teknisyenler bu grubu oluşturur(22). Kişiler işlevlerine göre bölümlere ayrılırsa da, bazı yapımlarda çeşitli bölümlerin işi birbirine girebilir. Çekim aşamasında stüdyodaki araç gereç ve insan olanakları senaryodaki amaca uygun olarak düzenlenip yönetilir. Çekim sürecinin en önemli kişisi yönetmendir. Sarıoğlu

(21) Herbert ZETTL. Television Production Handbook. 1984. s.331

(22) Alan WURTZEL. Television Production. 1983. s.9.

Yetkili Yapım Personeli	<ul style="list-style-type: none"> - Yetkili yapımcı - Yapımcı ve ortakları - Yönetmen
Program anlatım personeli	<ul style="list-style-type: none"> - Senaryo yazarı - Sanat yönetmeni
Sunuş personeli	<ul style="list-style-type: none"> - Spiker (kameranın önünde yada arkasında) - Oyuncular
Teknik Hizmetler	<ul style="list-style-type: none"> - Stüdyo denetçisi - Teknik yönetmen - Kamera operatörleri - Aydınlatma yönetmeni ve asistanı - Ses mühendisi - Video operatörü-video mühendisleri - Videoteyp editörü - Telesine operatörü - Özel elektrikçiler - Resim seçiciler
Diğer yapım görevlileri	<ul style="list-style-type: none"> - Grafikçiler - Dekorcular - Makyajcılar - Kostümcüler - Daktilo - Yapım danışmanları - Yapım-yönetim asistanları

ŞEKİL-1. Televizyon yapım personeli (23)

(23) Gülseren GÜÇHAN, "Televizyon Program Yapımında Dış-Çekim" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ana.Üv., 1986, s.16

yönetmenin önemini şöyle vurgulamaktadır. İyi bir yönetmen her şeyi bilen değil ekibi en iyi şekilde yöneten kişidir (24).

Stüdyo ve kontrol odası çekim için hazır olduğunda çekimde görevli personel kullanacağı aygıtın başına geçer ve yönetmenin komutuyla kayıt başlar. Kayıt program yapım ilkelerine göre sesin ve görüntünün kaydedilmesi aşamasıdır. Program kaydının bitirilmesi, programın çekim aşamasında bitmesidir.

Çekim Sonrası

Çekim tamamlandı, stüdyodan çıkıldıktan sonra program bitmeyebilir. Çekimden sonra yapılan ve programın yayına hazır hale getirilmesi için gerçekleştirilen tüm çalışmalar televizyon programı hazırlanmasında çekim sonrası olarak isimlendirilir.

Televizyon programları günümüzde çok kez stüdyo çekiminin bitmesi ile tamamlanmaz. Elbette bazı programlar stüdyoda, çekim sonrası bir çalışmaya gerek kalmadan baştan sonra çekilebilir. Bu tür programlar doğal olarak basit, fazla kamera hareketi gerektirmeyen daha çok sunucu ve grafik ağırlıklı yapılardır. Bu tür programlarda yapım, çekimin yapılmasıyla tamamlandığı için çekim

(24) Güner SARIOĞLU. Televizyon Program Yapımı ve Yönetimi,

(Ankara: A.Ü.SBF.yay.No:389,1976),s.115.

sonrasında herhangi bir işlem yapılmaz. Buna karşılık bir çok programda çekimden sonra yapılacak ses ve görüntü düzenlemeleri gerekebilir. Çekim sonrası yapılacak bu işlemler kurgu ile gerçekleştirilir.

Kurgu: Elektronik (Videoband) ya da film kullanılarak yapılan çekimlerin, gerektiğinde özel efektlerde kullanılarak birleştirilmesi, ya da belli görüntülerin aralarına başka görüntüler sokularak programın ortaya çıkarılması işlemidir(25).

Kurgu için amaçlanan şey; çekimi yalnız senaryodaki mantıki sıraya göre dizmek değildir. Kurgu, eldeki çekimler arasında seçim yapmak, bunları çekim senaryosundaki sıralarına göre dizmek, bu çekimlerin uzunluklarını büyük bir titizlikle saptamak çekimlerin içerik yönünden ilişkilerini göz önüne almak, bunları belirli anlatıma göre düzenlemektir(26). Zettl kurgunun yukarıda değinilen ilkelerini dört ana başlıkta açıklamaktadır.

1. Süreklilik: Hareketin, rengin ve sesin, televizyon dilinin özelliklerine göre sürekliliğinin sağlanması

(25) Nijat ÖZÖN. Sinema TV Terimleri Sözlüğü, s.188.

(26) Nijat ÖZÖN. 100 Soruda Sinema Sanatı, (İstanbul: Gerçek yayınevi, 1972), s.122.

2. Bileşiklik: Amaca göre görüntülerin düzenlenmesi

3. Bağlam: Yaratılmak istenen imaja ilişkin düzenleme (tenha bir toplantının kalabalık gösterilmesi gibi)

4. Ahlak: Gerçeği, elden geldiğince ona sadık biçimde vermek(27).

Kurgu kullanılan malzemeye göre iki şekilde olur. Film kurgu ve elektronik kurgu. Film kurgu çekilen filmler kurgu masasında kesilip yapıştırılarak gerçekleştirilir. Ses bandı ve film, film kurgu cihazında eşlemeli olarak yürütülebildiği gibi istenirse ikisi de ayrı ayrı çalıştırılabilir.

Elektronik kurgu; çekim anında ya da çekimden sonra yapılabilir. Çekim sırasında yapılan kurgu, çekim yapılırken video teyp durdurularak hatalı yer düzeltilir ve kalınan yerden devam edilir. Ancak genelde kurguda kullanılan yöntem tek, tek (parça, parça) kayıt edilen çekimlerin, çekim sonrasında senaryoya uygun şekilde birbiri ardına ekleme işlemidir.

Elektronik kurguda kullanılan teknikler "Dizileme" ve "Araya girme" teknikleridir. Dizileme, tek, tek çekimlerin (bir banda ya da birden çok bant da olabilir) bir

(27) Herbert ZETTL. Television Production Handbook, 1984,

bant (master bant) üzerinde birleştirilmesidir. Dizileme kurgu tekniğinde her çekim kendi kontrol kanalı ile birlikte master bant üzerine aktarılır. Araya girme kaydı yapılmış olan programın çekim sırasını bozmadan istenilen bir yerde görüntü-ses aktarmaktır. Araya girme tekniğinde görüntü, ses tek tek ya da birlikte kurgulanır(28).

Kimi programlarda, çekim sırasında kaydedilen seslere, programın özelliğine göre müzik, efekt gibi eklemeler yapmak gerekebilir. Görüntü kurgusundan sonra, seslendirmeye ilişkin bu işlemlerin de tamamlanmasıyla program ortaya çıkacaktır.

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİNDE TV PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI

Açıköğretim Fakültesi 1987 yılında çıkarılan ve Türk Yükseköğrenimini yeniden düzenleyen 2547 sayılı Yasa ile Anadolu Üniversitesine bağlı olarak kurulmuştur. Fakültenin yüz yüze öğretim yapılan dört bölümü vardır. Ayrıca uzaktan öğretim sistemi ile "iktisat" ve "iş idaresi" öğretimi yapılmaktadır. Her iki öğretim hizmeti de 1982-1983 öğretim yılında başlamıştır.

(28) Herbert ZETTL. Television Production Handbook, 1984, s.333-342.

AÖF uzaktan öğretim etkinliklerini basılı materyal, radyo-tv programları ve danışmanlık hizmetlerine dayalı olarak yürütmektedir. AÖF 1985-1986 öğretim yılından başlayarak ortaöğretim çıkışlı ilkokul öğretmenlerine -aynı öğretim-öğrenme süreçlerini kullanarak iki yıllık bir ön lisans programı uygulamaktadır.

AÖF'ün kendi stüdyolarında hazırlanan ve TRT kurumu aracılığı ile yayınlanan TV programların sayısı 1986 yılı sonu itibariyle 1105'dir. Bu sayının yıllara göre dağılımı aşağıdaki çizelgede görülmektedir.

ÇİZELGE-1

Yıllar	AÖF Üretilen Prog.	EÖF Üre.Prog.	Yenilenen	Toplam
1982-1983	207	-	-	207
1983-1984	213	-	37	250
1984-1985	261	-	28	289
1985-1986	261	72	26	359
T O P L A M	842	72	91	1015

Kaynak: AÖF Planlama Bölümünden
sağlanan veriler.

Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim programlarında okutulan her dersin sorumlusu olan "koordinatör" öğretim üyeleri vardır. Bunlar ders kitaplarını bizzat yazmak

ya da yazacak kimseleri bulmakla sorumlu oldukları gibi derslerinin Televizyon program olacak konu ya da kısımlarını saptamak, sınırlarını belirlemek, senaryo yazacak ve ekrana çıkarak sunacak öğretim elemanlarını bulmakla da sorumludurlar. Aşağıda AÖF televizyon programlarının hazırlanış süreci yine çekim öncesi, çekim ve çekim sonrası başlıkları altında açıklanmıştır.

Çekim Öncesi

Senaryo yazmak ve ekrana çıkarak sunma görevini üstlenen bir öğretim elemanı ilgili koordinatörün belirleyip kendisine verdiği konuyu, ortalama 20 dakikada sunulacak şekilde bir metin haline getirir.

Ham metnin televizyon programı haline getirilmesi özel bilgi gerektirir. Bu görev televizyonu bilen yapımcı-yönetmenin* görevidir. Yapımcı-yönetmen ham metni çekim senaryosuna dönüştürür. Bu çalışmanın konunun uzmanı ve metin yazarı öğretim elemanı ile birlikte yapılmasının yararları açıktır. Öğretim elemanı ile yapımcı-yönetmen arasında gerekli bağlantıyı kurmak, bu olanaklı değilse

* AÖF'te yapımcı ve yönetim görevleri birbirinden ayrılmamıştır. Aynı kişi programın hem yapımı hem de yönetiminin sorumludur. O nedenle bunlara yapımcı-yönetmen diyoruz.

yapımcı yönetmenin metne ilişkin sorularını yanıtlamak koordinatörün görevidir. Metin çok uzun ise hangi bölümlerinin aktarılıp hangilerinin ayıklanacağı ilk üzerinde durulacak konudur. Daha sonra programın dış çekim gerektirip gerektinmediği, sunucunun oturması ya da ayakta durması gibi konular karara bağlanır. Çekimde kullanılacak şekil, şema, fotoğraf gibi görüntüye dayalı unsurlardan nerelerde ne şekilde yararlanılacağı saptanır.

Çekim senaryosu hazırlanırken stüdyo, kamera, resim seçme masası, ses ve video efekt cihazları gibi tüm teknik olanaklar ve kurgu durumu dikkate alınır ve bunların olanaklarından yararlanılır. Programın kuru bir monolog anlatımdan kurtarılıp mümkünse diyaloglarla desteklenmesi ya da konu ile ilgili röportajlar aracılığıyla renkli ve çekici hale getirilmesi için çaba harcanır.

Programda kullanılacak ses ve görüntü öğelerinin neler olacağı-yönetmen ile yazar ya da koordinatörle-kararlaştırıldıktan sonra, bu öğelerin sağlanmasına geçilir. Dış çekim yapılacaksa çekimin yapılacağı mekan(lar) saptanır, gerekli izinler alınır, kullanılacak araç-gereç ve aksesuarlar sağlanır. Belirlenen günde de çekim gerçekleştirilir*.

* Dış çekimler, stüdyo çekimleri ve kurguları organize etmek, gerekli araçlarla onları kullanacak personel görevlendirmek (yapımcı-yönetmenin isteği üzerine ilgili bölümlerle ilişki kurarak) kurumun planlama bölümünün işidir.

Yararlanılacak grafik gereçleri yapımcı-yönetmen tarafından saptandıktan sonra özel bir Forma(Ek-1) yazılarak grafik bölümüne iletilir. Bu formun ilgili bölümüne -gerekliyorsa- kullanılacak materyalin çekim ya da kur-gu aşamasında ne şekilde kullanılacağıda belirtilir. Bu malzemeler resim, fotoğraf, şema, yazı, matematik işaret-leri, formül yada karikatür olabilir. AÖF'teki uygulamada sunucu tarafından bizzat stüdyoda kullanılacak, üzerinde açıklama yapılacak grafikler ilgili grafikerler tarafın-dan ve elle yapılırlar. Bunun dışında kalanlar ise genel-likle elektronik grafik aygıtınca gerçekleştirilirler. Yukarıda sözü edilen formda her grafik isteğinin önüne elektronik grafik aracıyla hazırlanacağı yoksa grafiker tarafından yapılacağı belirtilir.

Ayrıca programın stüdyo çekimleri için gün planla-ma bölümünden alınır. Çekim de kaç kamera, kaç görüntü ka-yıt aracı kullanılacağı bildirilir ve ona göre çalışanla-rın sayıları **belirlenir**.

Çekim öncesinde gerçekleştirilen bir başka çalışma program için görevlendirilen dekor ve ışık sorumluları ile görüşerek nelerin nasıl yapılacağı konusunda görüş birli-ğine varmaktır. Önce dekor bölümü görevlileri genellikle çekimden bir gün önce kendilerinden istenen dekoru kurar ve boyasını yaparak ışıklandırmaya hazır hale getirir. Yö-netmen ve ışık görevlilerinin ortaklaşa çalışmaları ile dekorun nasıl ışıklandırılacağı belirlenir. Bu amaçla önce stüdyo planı üzerinde ışıkların konumları ve açıları be-

lirlenir (E-2-3) daha sonra kağıt üzerindeki bu plan stüdyo da uygulanır.

Stüdyoda yapılacak çekim öncesinde ses sorumlusu ile de görüşülerek sesle ilişkin istemlerin neler olduğu bildirilir.

Eğer olanaklı ise yapılan dış çekimlerin kurgusu yapılır.

Çekim öncesinde bir çok program için yapılan son iş, hazırlanan metni prompter şeridine yazdırmaktır.

Prompter; bir hatırlatma aracıdır. Kamera objektifinin önüne yerleştirilen bu araç sunucunun okuyacağı metni cam plakanın önüne yansıtır. Metnin akış hızı sunucunun okuma hızına göre ayarlanabilir(29). Prompter'in kullanım gerekçesi Aziz tarafından şöyle açıklanmaktadır.

"Çeşitli nedenlerin yanı sıra metnin üzerinde her zaman yeterli çalışma mümkün olmayabilir. O zaman hatırlatma araçları çok önemli bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır. Prompter ile yazılı metin kameranın objektifinin önünden geçirilebilmekte böylece kameraya hakan sunucu, kameranın objektifi önünden geçen metni okuduğunda izleyicide sunucunun anlatıyor olduğu duygusu yaratılmaktadır(30)".

(29) Herbert ZETTL. Television Production Handbook, 1984 s.451.

(30) Aysel AZİZ. Radyo ve Televizyona Giriş, (Ankara:A.Ü. SBF. yayınları No: 393,1976). s.70.

Tüm bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra program çekilmeye hazırdır artık...

Çekim

Çekim aşaması planlama bölümünden çekim günü alınırken saptanan ve çalışma çizelgesinde duyurulan saat ile başlayıp; stüdyo çekiminin tamamlanmasıyla sona eren aşamadır.

AÖF televizyon stüdyolarında çekim aşamasında yapılan çalışmalar şunlardır.

1. Kameraların açılması belirli bir süre ısıtılması ve gerekli ayarların yapılması;
2. Stüdyoda kullanılacak grafik materyallerin önceden planlanan yerlerine ve sırasına konulması;
3. Varsa ışık ve dekora ilişkin son düzeltmelerin yapılması;
4. Ekrana çıkacak kişilerin makyajının yapılması;
5. Kullanılacaksa prompter'le ilgili hazırlıkların yapılması;
6. Kayıt yapılacak bandın arşivden alınarak kayıt görevlisine teslimi, kayıt aracının hazır duruma getirilmesi;
7. Kullanılacak müzik, efekt gibi materyallerin ses operatörüne teslimi;
8. Gerekiyorsa sıcak provanın yapılması.

Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra görevliler yerlerini alır ve çekim gerçekleştirilir.

AÖF stüdyo çekimlerinde öğretim elemanı ya da elemanlarının üzerinde açıklama yapmaları gereken grafik görüntülerin çekimi o anda yapılır. Öteki görsel öğelerin programa eklenmesi ise genellikle çekim sonrasına bırakılır.

Çekim Sonrası

Çekim sonrası, stüdyodaki çekimin bitirilmesinden sonraki aşama olup programın yayına hazır hale getirilmesi için gerekli çalışmaları içerir.

AÖF televizyon programlarında da bu aşama kurgu olarak adlandırılır. Yukarıda da değinildiği gibi çekim sırasında, stüdyodaki kişi ya da kişilerin konuşmaları ile üzerinde göstererek açıklama yapılan görsel öğelerin kaydı yapılır. Buna karşılık elektronik grafik aracıyla yapılan grafiklerin tamamı; kimi zaman stüdyoda kamera ile çekilen ama gösterilerek açıklama gerektirmeyen grafikler; programın jeneriği, krediler ve dışçekimler çekim sonrası aşamada programa eklenir. O nedenle çekim aşamasının tamamlanmasıyla yapımın bir bölümü tamamlanmış ancak program tamamlanmamıştır.

AÖF'te kurgu çalışmaları genel olarak iki biçimde yapılmaktadır. Birinci şekilde yönetmen, kurgu operatörü ve elektronik grafik aracını kullanan görevli birlikte

kurgu odasında çalışırlar. Elektronik grafik aracı ile önceden ya da kurgu anında hazırlanan grafik doğrudan, doğruya stüdyo çekimlerinin bulunduğu video bandın ilgili kısmına insert edilirler. Ancak özellikle karmaşık işlemler gerektiren kurgu çalışmalarında, ya da görüntü malzemesinin bol olduğu durumlarda olası yanlışlıklara meydan vermemek için master bant (stüdyo çekiminin kayıtlı olduğu bant) muhafaza edilir ve kurgu ikinci bir banda yapılır. Aksi halde kurguda yapılacak bir yanlışlık yeniden stüdyo çekimine dönmek gibi istenmeyen bir sonuç getirebilir.

Diğer çalışma şekli; hem kurgu odası ve çalışanları, hem de stüdyo ve kontrol odasında görev yapanların bulunmasını gerektirir. Bukez kemara ya da kameralar açılır ve programda yer alacak bazı grafikler çekilerek birinci şekilde olduğu gibi kurgulanır.

Kurgu işleminin tamamlanması için varsa dış çekimlerinde programın akışı içerisinde yerine aktarılması jenerik ve kredilerin eklenmesi ve sunucunun adının bildirilmesi gerekir.

Amaç ve Sınırlılıklar

Bu araştırma AÖF televizyon programlarının stüdyo çekimleri ve kurgu sırasında ortaya çıkan sorunları saptamak ve alınması gereken önlemlere ilişkin öneriler ge-

tirmek amacıyla düzenlenip yürütülmüştür.

Araştırma sadece stüdyo çekimleri ve kurgudaki sorunlarla sınırlı tutulmuştur. Yine araştırma AÖF uzaktan öğretim hizmetleri için hazırlanan televizyon programlarıyla sınırlıdır.

Yöntem

Araştırma AÖF televizyon programlarının stüdyo çekimleri ve kurguları sırasında ortaya çıkan sorunların saptanmasına yönelik betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın evreni uzaktan öğretim gören öğrenciler için AÖF tarafından ve kendi stüdyolarında hazırlanan televizyon ders programlarıdır.

Araştırmanın yapıldığı 1986-1987 öğretim yılında 80 yeni çekim, 164 tekrar çekim, olmak üzere toplam 244 TV programı hazırlanacaktır. Bu programların çekiminde 10 yapımcı yönetmen görevlendirilmiştir. Hangi ders programını kimin yapacağı öğretim yılı gelmeden belirlenmesi genel bir kuraldır. Bir başka deyişle televizyon programı olarak çekilecek dersler yapımcı-yönetmenler arasında önceden paylaşılır.

Üzerinde araştırma yapılacak programların (örneklerin) belirlenmesinde şöyle bir yol izlenmiştir. Uygulamanın Ekim 1986 ayı içerisinde yapılması belirlendikten

sonra, Ekim ayı başında planlama bölümüne gidilerek Ekim ayı içerisinde çekim günü almış yönetmenlerin ilk programlarının (aynı ay içinde kimi yapımcı-yönetmen birden fazla program için gün almış olabilir) gözlem için seçilmesi kararlaştırılmıştır. Sonuçta Ekim ayı içerisinde çekim günü almış 5 yapımcı-yönetmenin sorumlu oldukları, Davranış Bilimleri, İstatistik, Vergi Mevzuatı, Matematik ve Genel Muhasebe dersleri örnekleme girecek dersler olarak ortaya çıkmış ve sözkonusu yapımcı-yönetmenlerden gözlem için izin alınarak kesinleştirilmiştir.

Araştırmacının devlet memuru olarak çalışmakta oluşu ve zaman darlığı örnekleme sayısının artırılmasına olanak vermemiştir.

Uygulama sırasında araştırmacı tarafından geliştirilen bir gözlem formu (Ek-4-5) kullanılmıştır. Her programın çalışma planında yazılan saatinden en az 10 dakika önce ilgili stüdyoya gidilmiş ve yapılan her çalışma, başlama saati, bitiş saati; çıkan sorunlar, nerede hangi saat ve dakikada çıktığı; nasıl çözümlendiği baştan-sona kaydedilmiştir. Aynı işlem o programın kurgusu içinde tekrarlanmıştır.

Çekim ve kurgular tamamlandıktan sonra gözlem formları tek tek incelenerek saptanan sorunların dökümü yapılmıştır. Daha sonra bu sorunlar amacı gerçekleştirecek şekilde belli başlıklar altında toplanarak değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BELGULAR VE YORUM

Bu bölümde önce, gözlenen programlarda görev alanların sayıları ile kullanılan araç-gereçler verilecektir. Daha sonra gözlem formu ile sağlanan veriler araştırmanın amaçlarına uygun olarak açıklanacak ve gerektiğinde bulgularla ilgili yorumlara gidilecektir.

Çizelge 2'de görüldüğü gibi çekilen 5 programın 2'si bir numaralı stüdyoda, diğer 3 programda 3 numaralı stüdyoda gerçekleştirilmiştir.

Ortalama süreleri 18' olan her bir program için yaklaşık 4 saat çekimde, 3 saat de kurguda olmak üzere toplam 7 saat harcanmıştır.

Bir programın stüdyodaki kısmı için değişik işlerde çalışan personel sayısı ortalama 16'dır. Gözlenen prog-

ÇİZELGE 2

PROGRAMLARIN ÇEKİLDİĞİ STÜDYO; SÜRELERİ; GÖREV ALANLAR; KULLANILAN GEREÇLER VE KURGU YAPILIP YAPILMADIĞI

	1. Program	2. Program	3. Program	4. Program	5. Program
Programın adı	Vergi	Genel Muhasebe	Davranış Bilim.	İstatistik	Matematik
Çekildiği Stüdyo	1	3	1	3	3
Çekim Süresi	5 saat	2 saat	2.15'	5.30'	2.30'
Kurgu Süresi	3 saat	3 saat	7 saat	30'	3 saat
Bitmiş Süre	20'23"	26'34"	15'52"	13.35"	16'10"
Görevli Çalışan Personel*	15	15	16	19	16
Kullanılan Grafik Sayısı	20	12	32	3	14
Dış çekim yada stok materyal kullanma durumu	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
TV öğretmeni ve öteki katılanların sayısı	1	1	1	3	1
Sonradan kurgu yapılıp yapılmadığı	Yapıldı	Yapıldı	Yapıldı	Yapıldı	Yapıldı

* Günlük çalışma çizelgesinde belirtilen görevli sayısı esas alınmıştır. Görevli sayısı; kullanılan kamera sayısına ve stüdyoların çalışma koşullarına göre farklılık göstermektedir.

ramlarda hiç dış çekim yapılmamış ve stok materyal kullanılmamıştır. Programlarda kullanılan grafik sayısı ise en az üç en çok 32'dir. Üzerinde inceleme yapılan 5 programın 4 tanesinde tek bir sunucu kullanılmıştır. Yine programların tamamı çekim sonrasında kurgu gerektirmiştir.

Teknik Sorunlar

Araştırma sırasında saptanan teknik sorunların neler olduğu, hangi programlarda ve kaç kez ortaya çıktığı çizelge 3'de gösterilmiştir.

ÇİZELGE 3
TEKNİK SORUNLAR

Sorunun Kaynağı	P R O G R A M L A R				
	1	2	3	4	5
Kameralar	-	-	x	x	x
Kemara Kontrol Ünitesi	-	x	x	-	-
Monitörler	x	-	-	-	x
Prompter	xx	x	xx	-	xx
İntercom	x	-	x	-	x

Çizelge 3'de görüldüğü gibi teknik açıdan sorunla karşılaşmadan çekilebilen program yoktur. Teknik sorun-

ların kaynağı kameralar, kamera kontrol ünitesi, monitörler (kamera monitörleri, stüdyo ve kontrol odası monitörleri) ve prompter olarak ortaya çıkmıştır. Sık, sık karşılaşılan teknik sorunun kaynağı ise prompterdir gözlenen 5 programın -3'ünde ikişer kez olmak üzere -4'ünde bu sorun ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sorunlar. Prompterin kameraya takılmasının unutulması yazının sunucu tarafından okunmasında güçlük çekilmesi, metinde daktilo hatası, prompteri sunucunun kullanamaması olarak saptanmıştır. Teknik sorun olarak ikinci sırayı kameralarda ortaya çıkan arızalar almaktadır. Ayrıca programların birinde kamera kontrolde sorun çıktığı için; bir programın çekimi sırasında monitörlerin ayarı; birisinde de yine monitörlerin gerekli bağlantıları yapılmadığı için ekip beklemek durumunda kalmıştır.

İntercom sistemi sadece stüdyo 1'de kurulu olmasına karşın araştırmanın yapıldığı sürenin tamamında arızalı olduğu saptanmıştır. İntercom sorunu 1,3 ve 5 nolu programlarda çıkmıştır. Bu programlardan 1. ve 3. sù sözkonusu sistemin arızalı olduğu stüdyo 1'de çekilmiştir. İntercom özellikle sunucuya yönetmenin kontrol odasından ileteceği bilgiler için gerekli olmaktadır. 5 nolu programın çekildiği stüdyo 3 te işe bu sistem hiç yoktur ve yönetmenin sunucu ile iletişimi stüdyo şefi aracılığı ile kurulamadığında yönetmen stüdyoya kadar gelmek zorundadır.

Görüldüğü gibi teknik sorunlar başlığı altında toplanan sorunların çoğu çalışanların ihmalinden kaynaklanan

aslında olmaması gereken sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ses Sorunları

Çekim sırasında karşılaşılan ses sorunları çizelge 4'te gösterilmiştir.

ÇİZELGE 4
SES SORUNLARI

Sorunun Kaynağı	P R O G R A M				
	1	2	3	4	5
Uçak sesi	x	-	-	x	xxx xx
Dış sesler	-	-	-	xx	-

Programlarda sesle ilgili olarak karşılaşılan sorun uçak geçmesi nedeniyle kaydın durdurulması olmaktadır. Eskişehir hava üssünden havalanan uçaklar üç programda sorun yaratmıştır. Programların birisinin kaydı giden ve dönen uçaklar nedeniyle tam 5 kez kesilmek durumunda kalmıştır. Bir programda da iş makinasının çalışması kayda girmiş ve makinanın çalışması bitinceye kadar çekime ara verilmiştir.

Çalışanlarla İlgili Sorunlar

ÇİZELGE 5

ÇALIŞANLARLA İLGİLİ SORUNLAR

Sorunun Kaynağı	P R O G R A M L A R				
	1	2	3	4	5
Yönetmenden	-	x	-	-	-
Sunucudan	-	xx x	-	x	-
Diğer Personel	-	-	-	-	x

Programlarda çalışanlarla ilgili sorun; yönetmen sunucu diyalogundan kaynaklanmaktadır. Bir programda hem yönetmenin hem de sunucunun hazırlıksız olmaları sorunun nedenidir. Yönetmenin sunucuya program çekiminde görevine ilişkin açıklamayı yeterli yapamaması söz konusu çekimde 3 defa kaydın durmasına neden olmuştur. Bir programda ise metin üzerinde çalışmayan sunucu çekime ara verdirip metni çalışmış ve hazır olduktan sonra çekime devam edilmiştir. Bir programda ise yönetmen resim seçici anlaşmazlığı çekimin durmasına neden olmuştur. Sıcak provanın yapılamaması resim seçici-yönetmen anlaşmazlığına yol açmış ve başa dönülerek çekim yinelenmek durumunda kalmıştır. Beşinci programda stüdyoda sunumda kullanılacak grafik malzemeleri

grafikler olmadığı için diğer görevliler tarafından yapıştırılmış ve çekimin 1 kez durmasına neden olunmuştur.

Diğer Sorunlar

Gözlenen programlardan 2, 4 ve 5 nci programlarda 3 kamera kullanılması planlanmış, kameralar gerekli ayarları yapılarak çekime hazır hale getirildikten sonra kamera sayıları düşürülmüştür. Sorunun kaynağı gerekli planlamanın yapılmamasıdır.

Gözlem kayıtları incelendiğinde çekim ve kurgu aşamalarındaki çalışmaların mesai saatleri dışında, dinlenme saatleri içinde de yapıldığı görülür. 5 programda toplam fazla çalışma 7 saattir. Bu çalışma temposu programların bitirilmesine yönelik olduğu için olumludur. Fakat fazla çalışmanın çeşitli ihmallerden kaynaklanması giderilmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurgudaki Sorunlar

Kurgu aşamalarında tutulan kayıtlar incelendiğinde iki programda kurgu cihazlarında arıza çıkmıştır. Arızanın nedeni programın çekildiği bantta renk bozulmalarının olması ve görüntü sıçraması olduğu saptanmıştır.

5 programda da kurgu yapılmıştır. Kurgu yapılan programlardan ikisinde stüdyoda kullanılmıştır. Bir programın timi çekim aşamasında bitmesine rağmen programın jeneriği, sunucu isminin bindirilmesi ve krediler için kurguya girmiştir. Kurguda stok materyallerden yararlanma gözlenen programlarda olmamıştır.

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

Ö Z E T - Y A R G I - Ö N E R İ L E R

Özet

Televizyon programlarında ekip çalışması bir zorunluluktur. Çekim ve kurgu aşamalarında araç-gereç, malzeme ve insangücü kullanımı yoğun olduğundan bu aşamalarda kullanılan zaman, araç-gereç ve malzeme miktarı programın maliyetini önemli derecede artıran faktörlerdir. Yapılacak çekim öncesi planlama bu aşamaların verimli şekilde tamamlanmasına olanak sağladığı gibi, gereksiz giderlerinde önlenmesi mümkün olacaktır.

AÖF'deki televizyon programları; televizyon program hazırlama sürecindeki temel ilkelere uygunluk göstermekle beraber, özellikle çekim ve kurgu aşamalarında sorunlarla karşılaşmaktadır.

Bu araştırma, Açıköğretim Fakültesi televizyon programlarının hazırlanma sürecinde, çekim ve çekim sonrası kurgu aşamalarında çıkan sorunları ortaya çıkarmak ve giderilmesine yönelik öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma stüdyo çekimleri ve çekim sonrası kurgu aşamalarındaki sorunlarla sınırlıdır.

Araştırma AÖF televizyon stüdyolarında Ekim 1986' da çekim günü almış 5 yönetmenin ilk programları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu betimsel çalışmada 5 programın çekim ve çekim sonrası kurgu aşamalarındaki sorunlar, geliştirilen bir formla gözlenmiştir. Gözlenen sorunlar; çekim aşamasında teknik, ses, çalışanlardan kaynaklanan ve diğer sorunlar ile kurgudaki sorunlar başlıkları altında sunulmuştur.

Yargı

Açıköğretim Fakültesi TV programlarının stüdyo çekimleri ve kurgu sırasında çıkan sorunları saptamak için yapılan ve araştırmanın sonuçlarına bakılarak şu yargılara varılmıştır.

1. Hemen hemen tüm programların stüdyo çekimlerinde, çekimin durdurulmasını gerektiren bir sorun çıkmaktadır. Çıkan sorunlar her ne kadar çoklukla teknik nitelikli sorunlarsa da, çoğunlukla çalışanların ihmalinden kaynaklanmaktadır.

2. Programlarda çalışma saatleri çalışanların dinlenme saatlerine taşmaktadır.

3. Stüdyo çekimlerinin AÖF'deki anlamı, ekrana çıkacak öğretim elemanının, ses ve görüntüsünün kaydı olarak ortaya çıkmaktadır. O nedenle programların jeneriği, grafikleri, çalışanların isimleri, hatta anlatıcı öğretim üyelerinin adının bindirilmesi işlemi bile kurguya bırakılmaktadır. Bu durum, emek, zaman ve para israfına yol açmaktadır. Kurgu olanağı var diye, çekim anında kolayca gösterilebilecek bir grafik, ya da bindirilebilecek bir isim çekim sonrasına bırakılmaktadır.

4. Eskişehir'deki hava üssüne ait uçakların neden olduğu gürültü yaklaşık teknik arızalar kadar sorun yaratmaktadır.

5. Kimi programlarda çekim için istenen sayıda kamera açılıp gerekli ayarları yapıldıktan sonra, fazla geldiği için bazılarının kullanımından vazgeçilmektedir. Bu durum, çekim öncesi aşamanın gereklerini yerine getirmeyen "adam sendeci" bir tutumun örneğidir. Bu tutum hem zaman kaybına, hemde araçların gereksiz kullanımına yol açmaktadır.

6. Yine çekim sırasında kolayca yapılabilecekken yapılmayıp, kurgu günü bir tek grafik için bile kamera açılmakta, ışıkçı, kameraman, resim seçici, teknik yönetmen... meşgul edilmektedir.

Öneriler

Araştırma bulgularından hareketle geliştirilen öneriler şunlardır:

1. Yapımcı-yönetmenler stüdyo çekimlerine girmeden önceki çalışmalarını noksansız yapmaları için, ne gibi sorunlarla karşılaştıkları saptanmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2. Bu araştırma sırasında kullanılan forma benzer bir form geliştirilerek, her program baştan sona izlenmeli ve sonuçlar sık, sık değerlendirilerek olumlu yönde çalışmalara yansıtılmalıdır.

3. Bozulan araç ve gereçler anında bakım onarımdan geçirilerek, her an hizmete hazır bulundurulmalıdır.

4. Giderek bir teamül haline gelen, sunucuyu kaydedip görüntüsel materyalleri kurguda eklemek gibi fazladan bir çalışmanın, en aza indirgenmesi için; yapımcı-yönetmenler uyarılmalı; bu konuda gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

5. Karmaşık olan yapımlarda çekim öncesi, programda görev alacak anahtar kişilerle, yapım toplantısı yapılacak ekip aydınlatılmalı ve gerekli önlemler önceden alınmalıdır.

EK-1

SANATSAL HİZMETLER İSTEK FİŞİ

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ

SANATSAL HİZMETLER İSTEK FORMU

Program Adı :.....

Ünite No :.....

Yapımcı Yönetmen :.....

İstek Tarihi :.....

Grafik Sorumlusu :.....

Çekim Tarihi :.....

No

Türü

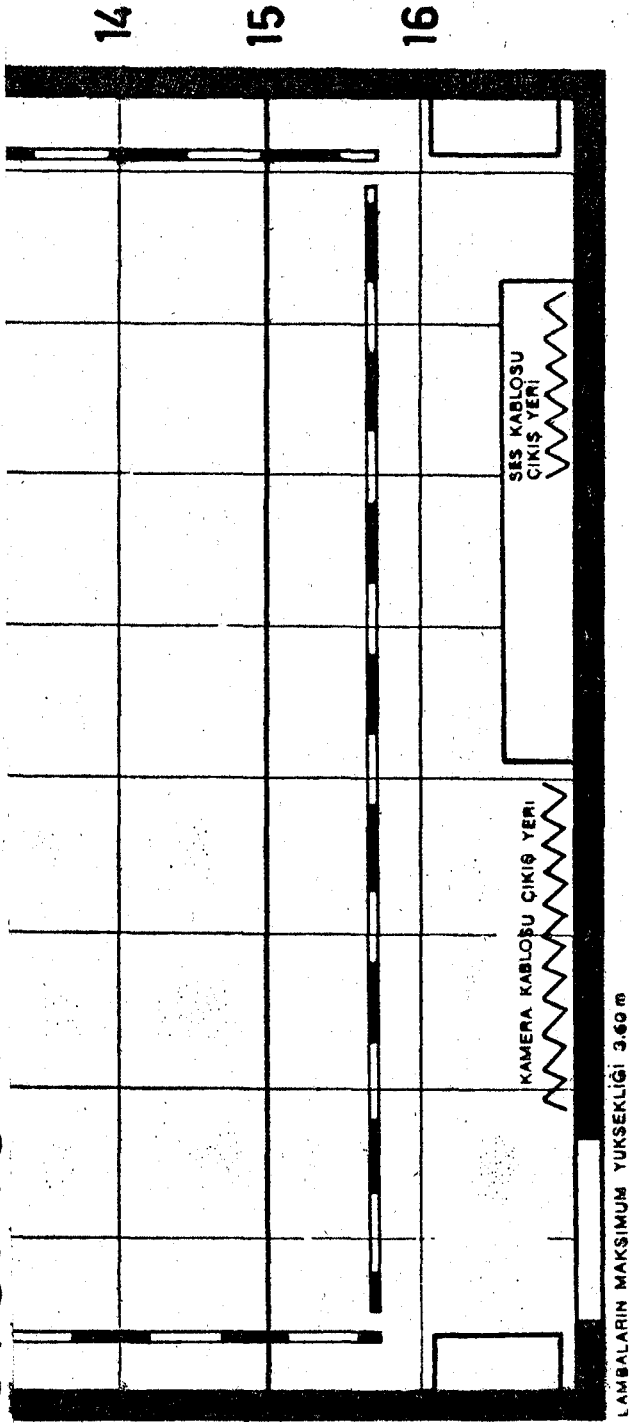
İçeriği

No	Türü	İçeriği

EK-2

STÜDYO PLANI (STÜDYO 1)

STÜDYO 1

Program: Grafik-Dekor:

Yönetmen: Kamera:

EK-4

ÇEKİM GÖZLEM FORMU

Programın Adı :
Çekildiği Stüdyo :
Başlama saati :
Bitiş saati :
İstenen kamera sayısı:
Kullanılan kamera
sayısı :
Çekimde kullanılan
grafik malzemesi :

EK-5

KURGU GÖZLEM FORMU

Programın Adı :
Başlama saati :
Bitiş saati :
Stüdyo kullanıldımı :
Stüdyodan alınan grafik
sayısı :
Chyondan alınan grafik
sayısı :
Kullanılan özel efekt
cihazı :

K A Y N A K Ç A

- ALAN, Hanckok : Producing for Education Mass Media,
The Unesco Press Longman, 1976.
- AZİZ, Aysel :: Radyo ve Televizyonla Eğitim, (Ankara:
A.Ü. Eğitim Fak.yayını No:2, 1982)
- _____ : TV'nin Türk Toplumuna Etkileri, (İstan-
bul: Karacan yayınları, 1976)
- ELLIOT, Philip : The Making of a Television Series,
"A case study in the Sociology of
Culture", (The Arehor Press, Essex,
1977)
- GÖKDAĞ, Dursun : Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller,
(Eskişehir: Ana.Ünv. AÖF yayınları.
No: 54, 1986)

- GÜÇHAN, Gülseren : "Televizyon Program Yapımında Dış Çekim" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ana.Ünv. 1986)
- GÜÇHAN, Naci : "Sistem Yaklaşımı ile Televizyon Eğitim Program Yapımı-AÖF örneği-" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, An.Ünv. 1987)
- KARASAR, Niyazi : Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi, (Ankara: Torunoğlu ofset, 1981)
- KESİM, Mehmet : Teletext ve Viewdata'nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması, (Eskişehir: Ana. Ünv. AÖF yayınları No: 36, 1985)
- KILIÇ, Levend : Eğitim Televizyonunda Yapımcı Yönetmen, (Eskişehir: Ana.Ünv.AÖF yayınları, No:51, 1985)
- ÖNGÖREN, M.Tali : Televizyon Kılavuzu, (İstanbul: Milliyet yayınları, 1972)
- ÖZÖN, Nijat : Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981)
- _____ : 100 soruda Sinema Sanatı, (İstanbul: Gerçek yayınevi, 1972)

- ŞENYAPILI, Önder : Toplum ve İletişim, (Ankara: Turhan Kitapevi, 1981)
- TAMER, Kezban : Televizyon Yayıncılığına Halkın Katılımı Amerika'nın "Halk Girişi" (Public Assess) Programları, (Ekişehir: Ana.Ünv. AÖF yayını, 1983)
- TUĞRUL, Semih : Türkiye'de Televizyon ve Radyo Olayları, (İstanbul: Koza yayınları, No:2, 1975)
- WURTZEL, Alan : Television Production, (Second Edition. Newyork: Mc Grav Hill Book Company, 1983)
- YAKTIL, Gürsel : "Eğitim Televizyonunda Doğrudan Öğretici Programlarda Senaryonun İşlevi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ana.Ünv., 1985)
- YÜKSEL, Ergun : "Televizyon Yapım Yönetim Sürecinde İletişim" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ana.Ünv., 1985)
- ZETTL, Herbert : Television Production Handbook, (Second Edition. California: Mc. Grav-Hill Book Company, 1983)
-
- : Television Production Handbook, (Fourth Edition California: Wads Worth Publishing, 1984)